

## האוכל מן הקור לוקה מן הקורה

### ויקרא רבה פרשה טו סוף סימן ח

רבי לוי בשם רבי חמא ברבי חנינה: צער גדול היה לו למשה בדבר הזה: כך הוא כבודו של אהרן אחי להיות רואה את הנגעים?<sup>1</sup> אמר לו הקב"ה: ולא נהנה מבני עשרים וארבע מתנות? ובמשל אומרים: האוכל מן הקור לוקה מן הקורה.<sup>2</sup>

### תוספתא מסכת דמאי (ליברמן) פרק ב הלכה ז

כל המקבל עליו שירות - יש לו במתנות. כל שאין מקבל עליו שירות - אין לו במתנות.<sup>3</sup>

### בראשית רבה פרשה פ סימן א

יוסי המעוני תרגם בבית הכנסת של מעון: "שמעו זאת הכהנים והקשיבו בית ישראל ובית המלך האזינו כי לכם המשפט" (הושע ה א) - אמר: עתיד הקב"ה ליטול את הכהנים ולהעמידן בדין ולאמר להם: למה לא יגעתם בתורה? לא הייתם נהנים מארבע ועשרים מתנות כהונה? והם אומרים לו: אין הם נותנים לנו כלום. "והקשיבו בית ישראל" - למה לא הייתם נותנים לכהנים ארבע ועשרים מתנות כהונה שכתבתי לכם בתורה? והם אומרים לו על אותם של בית הנשיא שהיו נוטלים הכל... שמע רבי וכעס.<sup>4</sup>

### מסכת הוריות דף י עמוד א

... נתן דעתו להושיבם בראש... שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו. אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם, שנאמר: "וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה" (מלכים א יב ז).<sup>5</sup>

<sup>1</sup> הוא משה שנדחה מהכהונה, ראה דברינו [אל תקרב הלום - הקרב אליך את אהרן אחיך](#) בפרשת תצוה.

<sup>2</sup> קור או קור הוא לב הדקל, החלק הרך והאכיל. COR בלטינית, CORE באנגלית, LE COEUR בצרפתית. ראה פירוש המשניות לרמב"ם מסכת עוקצין, פרק ג: "הקור הוא ראש הדקל והוא עץ ליבו רך". ראה אזכורו גם בגמרא ברכות לו ע"א וכן בבא קמא צב ע"ב. קורה היא עוקצי הדקל. מי שרוצה לעלות ולקטוף את לב הדקל צריך לסבול את עוקציו. ראה קהלת י ט: "מסיע אַבְנִים יַעֲצֵב בָּהֶם בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסְכֵּן בָּם". ובמדרש במדבר רבה ג א: "התמרה הזו עושה תמרים ועושה קוצים, וכל מי שהוא מבקש לגנוב תמרים, הקוצים שיש בה שולטים בו". חזרה למדרש שלנו: מה טוען משה ומה עונה לו הקב"ה? (הכל בראי המדרש כמובן). משה שבהתחלה שמח על מינויו של אחיו לכהן גדול (ראה שמות רבה לז א על הפסוק "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך"), רואה כעת את הצד הפחות נעים של התפקיד ויוצא להגן על כבודו של אחיו (וכי לא ידע זאת משה מראש? האם לפנינו משמעות חדשה של האמרה: "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרובי", ויקרא רבה טו ח?). על כך עונה לו הקב"ה בלשון ימינו: "בשביל זה הוא מקבל משכורת", לכבוד יש מחיר! מי שנהנה מתפקיד הכהונה, מי שמקבל תרומות, מעשרות וחלקים נכבדים מקרבנות העם, צריך גם לראות את נגעי ולהתעסק בדברים הפחות נעימים. אבל אפשר לראות את הדיון ברמה קצת יותר עקרונית ועניינית (וחיובית). משה "מגלה" שלמשרה הציבורית יש מחיר רוחני כבד, ביכולת של פיתוח אישי והגשמה עצמית (שוב בלשון ימינו). שלהיות כהן זה לא רק עבודת יום הכיפורים והגיית השם המפורש "בקדושה ובטהרה", אלא גם לראות את המצורעים, את נגעי אדם ובית! ועל כך עונה לו הקב"ה: אין הכי נמי. זה המחיר של משרה ציבורית ורק קיומה כנדרש יכולה להצדיק את הנפילה למעמסה על הציבור ואת עצם נטילת השררה. ברוח זו ננסה ללכת בדברינו לפרשה זו.

<sup>3</sup> לפני שנגלוש לענייני מחיר הכבוד ודיון ברמה יותר עקרונית, הנה הצד ההלכתי הפשוט של מדרש ויקרא רבה הנ"ל. אין מתנות בלי שירות! ראה שם גם: "בן לוי שקבל עליו כל עבודות ליה חוץ מדבר אחד, אין מקבלין אותו" והכוונה שם לכהן כפי שעולה מהמשך הדברים הדנים בעבודת הקרבנות, השקאת סוטה, עריפת עולה, טהרת מצורע ונשיאות כפים ועוד. ראה גם הלכה ח שם: "בזמן שהכהנים עושין רצונו של מקום, מה נאמר בהם? חלקם נתתי אותה מאישי - משלהן הן נוטלין ואין נוטלין משלי. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, מה נאמר בהם? מי גם בכס ויסגר דלתים וגו'". בנבואת מלאכי הקשה על הכהנים בתחילת ימי בית שני, "מי גם בכס ויסגר דלתים ולא תאירו מזבחי חנם אין לי חפץ בכס אמר ה' צבאות ומנחה לא אֶרְצֶה מִיְדְכֶם" (מלאכי א י). כאן המצב הפוך. וגם לא מדובר בראיית נגעים אלא בלימוד תורה (מדובר בתקופה שלאחר חורבן הבית). הכהנים טוענים שאינם מקבלים את מתנות הכהונה המגיעים להם מהעם ולכן הם מזניחים את תפקידם כלומדי תורה ומורי הוראה לציבור. העם מצדו טוען שהמלוכה (בית הנשיא!) לוקחת כל כך הרבה מסים שלא נשאר להם שום דבר לתת לכהנים - למלמדי התורה. בין הכהונה לעם, נכנס גורם שלישי - השלטון. ולא שלטון זר אלא שלטון "משלנו" - בית הנשיאות. האם אנו שומעים כאן טענה שבית הנשיאות שהוסמך ע"י הרומאים לגבות מסים לא מעביר משכורות למורי ההוראה? ראה בהמשך המדרש שם שריש לקיש מנסה לפשר בין רבי יהודה הנשיא ויוסי המעוני וכשנראה שהוא סוף סוף מצליח, חוזר יוסי ותוקף אף ביתר חריפות: "כבת כן אמה, כדור כן הנשיא, כמזבח כן כהני". (ראה במקבילה בתנחומא בובר פרשת וישלח סימן יד, איך רבי מתחקר שם את ר' חייא על הרכילות שהיא שמע על בית הנשיא). בכך קצת סטינו מהנושא שביקשנו לדון בו, שכן פה לא מדובר בשירות שהכהנים צריכים לעשות בתמורה למתנות הכהונה שהם מקבלים, אלא אדרבא, שהם אינם יכולים למלא את תפקידם כי "לא משלמים להם משכורת". עכ"פ, הקשר ההדדי בין התמורה לתפקיד ברורים. אך אנו רוצים לחזור ולעסוק בויתור האישי שאיש ציבור צריך לקבל על עצמו, במחיר האישי שהוא משלם בשל התפקיד. לא בתמורה או בשכר שהוא מקבל.

<sup>5</sup> ראה הסיפור שם במלואו שרבי יהודה הנשיא רצה למנות את רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגאד לתפקיד (בעקבות השתדלותו של ר' יהושע שציין לפני רבי ששני תלמידי חכמים אלה חיים בחוסר כל) והם לא נענו (למרות עוניים, בקשו להתרחק מהשררה, מובא בדברינו [שררה](#) בפרשת קרח). כשבסוף נענו, מבהיר להם רבי שלא שררה יש כאן אלא עבדות. (האם סיפור זה מהווה "משקל נגד" למדרש הקודם של יוסי המעוני?). ראה ילקוט שמעוני על הפסוק המצוטט מספר מלכים: "אם היום תהיה עבד לעם הזה - ללמדך שכל המתמנה על הצבור נעשה עבד לציבור" (ילק"ש מלכים א רמז קצו). נראה שהביטוי "עבד לציבור" הוא חידוש של בעל הילקוט ומשמש אנלוגיה לביטוי המקראי "עבד לעם" (שהוא מצדו מובא קצת בהשאלה כי המקרה שם בעימות של רחבעם עם

## שמות רבה פרשה כז סימן ט

זהו שכתוב "בני אם ערבת לרעך, תקעת לזר כפך... נלכדת באמרי פיך..." (משלי ו א-ה) - אמר רבי נחמיה: נאמרה על החברים. כל הימים שאדם חבר<sup>6</sup> לא איכפת לו בצבור ואינו נענש עליו. נתמנה אדם בראש ונטל טלית,<sup>7</sup> לא יאמר: לטובתי אני נזקק, לא איכפת לי בצבור. אלא כל טורח הצבור עליו. אם ראה אדם מעביר בְּיָא (עושה עוול) על חברו, או עובר עבירה ולא ממחה בידו, הוא נענש עליו. ורוח הקדש צווחת: "בני אם ערבת לרעך" - אתה ערב עליו. "תקעת לזר כפך".<sup>8</sup>

## מסכת מגילה דף טז עמוד ב

"כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול היהודים ורצוי לרוב אחיו". לרוב אחיו - ולא לכל אחיו, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין.<sup>9</sup>

## סנהדרין דף יז עמוד א

"אדני משה כלאם" ... מאי כלאם? אמר ליה: הטל עליהן צרכי ציבור, והן כלין מאיליהן.<sup>10</sup>

## שמות רבה (שנאן) פרשה ז

העם הוא קצת שונה, כל מה שהעם מבקש שם זו הקלת מה בנטל העצום של שלמה, ראה שם). ועל הבריחה מהשררה ראה האמירה: "עד שלא נכנסתי לשררה הייתי בורח ממנה. כשנכנסתי לשררה כל מי שהוא מבקש להוציאני מתוכה אני יורד עליו בקבניות" (אבות דרבי נתן נוסח ב פרק כ). כנראה שהעבדות שעליה מדבר רבי היא לא רק השירות שנושא המשרה נותן לעם בנשיאת נגעיו ומכאוביו, אלא גם עבודת כלפי עצמו, ששוב אין הוא יכול לוותר על הכוח ו"מנעמי השלטון" ומוצא עצמו משועבד להם. גם זה מחיר השררה - ההתמכרות לה.

<sup>6</sup> חבר הוא מי שמקפיד ומדקדק במצוות כמו דיני טומאה וטרה ומצוות התלויות בארץ. "חבר אינו הולך לבית הקברות ואינו מגדל בהמה דקה ואינו נותן תרומה ומעשר לכהן עם הארץ ואינו עושה טהרות אצל עם הארץ ואוכל חולין בטהרה" (אבות דר' נתן נוסח א פרק מא). "חזקה על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו" וגם "חבר אינו צריך התראה". ולעניינו כאן הכוונה לתלמיד חכם שיושב ועוסק בתורה ואינו נושא באחריות ציבורית ובתלמוד מופיע גם הרבה פעמים התואר "תלמיד חבר".

<sup>7</sup> גלימה מיוחדת (טוגה) המסמלת נושא משרה, בעל תפקיד רשמי. ראה אבן שושן. וכאן הוא כנראה המקור. ובמקרא: "שמלה לך קצין תהיה לנו" (ישעיה ג ו).

<sup>8</sup> ובהמשך המדרש שם אף דברים חריפים יותר: "אמר לו הקב"ה: אתה הכנסת עצמך לזירה, ומי שהוא מכניס עצמו לזירה או ניצוח או נוצח. אמר לו הקב"ה: אני ואתה עומדים בזירה או ניצחת או ניצחתי". וכבר הארכנו לזון במדרש זה בדברינו [אני ואתה עומדים בזירה - או ניצחת או ניצחתי](#) בפרשת יתרו. עכ"פ ברור מהמדרש שמי שנוטל טלית שוב אינו חבר (תרתי משמע?) ויש לו אחריות ציבורית כבדה. ראה היפוך מפתיע של רעיון זה בתוספתא מסכת בבא קמא (ליברמן) פרק ז הלכה יג: "המתנגב מאחר חבר והולך ושונה פרקו, אע"פ שנקרא גנב זוכה לעצמו, שנאמר: לא יבוזו לגנב (משלי ו ל). סוף שמתמנה פרנס על הצבור ומזכה את הרבים וזוכה לעצמו ומשלם כל מה שבידו, שנאמר: ונמצא ישלם שבעתים (שם לא)". משרה ציבורית יכולה גם להיות תיקון; על לימוד תורה פגום ואולי גם על מעשים אחרים. ראה עוד ויקרא רבה כה א, פרשת קדושים: "רב הונא אמר: נכשל אדם בעבירה, נתחייבה בה מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה? אם היה למוד לקרות דף אחד, יקרא שני דפין; ואם היה למוד לשנות פרק אחד, ישנה שני פרקים. ואם אינו למוד לא לקרות ולא לשנות, מה יעשה ויחיה? ילך ויעשה פרנס של ציבור וגביי של צדקה והוא חי". והרבה נאמר בעד ונגד התמנות פרנס על הציבור וזה נושא שיש לזון בו בנפרד ואכמ"ל.

<sup>9</sup> ורש"י במגילת אסתר פרק י פסוק יג מפרש: "לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו". מדרש זה ממשיך את הקו של המדרש הקודם בדבר הקשר (השלילי) בין לימוד תורה ומשרה ציבורית. מחד גיסא, שלמות בתורה הוא תנאי למשרה כזו: "איזהו תלמיד חכם? כל ששואלן אותו הלכה בכל מקום ואומרה. למאי נפקא מינה? למנוייה פרנס על הציבור" (שבת קיד ע"א). מאידך, ברגע שמתמנה אדם לתפקיד שוב אין הוא חבר מלא בחוג לומדי התורה כפי שהיה. ראה עוד שמות רבה ו ב: "אמר ר' יהושע בן לוי: ס' הלכות למדני ר' יהודה בן פדייה בחרישת הקבר. וכולן נשתכחו ממני בשביל שהייתי עוסק בצרכי צבור". ואם הוא מתעקש להמשיך וללמוד תורה כחבר, מן הסתם אין הוא ממלא תפקידו הציבורי ועליו נאמר: "אל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים" (פסחים קיב ע"א) ורש"י שם: "דטרוד בגרסיה ולא במילי דציבורא". חזרנו למדרש בשמות רבה "נטל אדם טלית". אין שני הדברים יכולים ללכת יחד. או שהאדם כאן או שהוא שם. זאת ועוד, נראה שטיבו האמיתי של האדם מתגלה ברגע שהוא בוחר בדרך זו או בשנייה: "מה מְטָר זה אי אתה רואה לו עד שבא ... כך תלמיד חכמים, אין אתה יודע מה הוא, עד שישנה מדרש הלכות והגדות או עד שיתמנה פרנס על הציבור" (ספרי דברים שו).

<sup>10</sup> אלדד ומידד, משבעים הזקנים שהוסמכו והתמנו לסייע למשה שאמר: "לא אוכל לבדי לשאת את העם הזה" (במדבר יא יד), מוסיפים להתנבא ויהושע מקנא למשה. משה מרגיע אותו: כעת הם מתנבאים, חכה עד שייכנסו לתפקידם הציבורי! ומה עם יהושע עצמו כאשר הוא מקבל את המינוי מספר פרשיות לאחר מכן? ראה רש"י על הפסוקים: "קח לך את יהושע .. וסמכת את ידך עליו ... וצויתו אותו לעיניהם" (במדבר כז יח-יט) אשר מפרש: "דע שטרחנין הם סרבנים הם, על מנת שתקבל עליך". ומה עם שבעים הזקנים עצמם? ראה ילקוט שמעוני בהעלותך רמז תשלו, ספרי זוטא יא טז: "ולקחת אותם אל אהל מועד. אמר לו: קחם בדברים. בתחילה אמור להם דברי שבח אשריכם שנתמניתם, וחזור ואמור להם דברי פגם: הו יודעין שסרבנים וטרחנים הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם שיהו מקללין אתכם וסוקלין אתכם באבנים". וכן הוא במינוי ישעיהו הנביא: "את מי אשלח ומי ילך לנו ואומר הנני שלחני (ישעיה ו ח). אמר לו הקב"ה: ישעיה, בני טרחנין סרבנים הם. אם אתה מקבל עליך להתבזות וללקות מבני, את הולך בשליחותי. ואם לאו, אין אתה הולך בשליחותי" (ויקרא רבה י ב). כבר לא רק ראיית נגעים, עבודת והפסד לימוד תורה, יש כאן, אלא קללות ומלקות, ביזוי ואבנים! זה המחיר שאיש ציבור צריך לקחת בחשבון. (ולא באנו להורות הלכה למעשה לימינו ...). כך או כך, ראה דברינו [אלדד ומידד](#) בפרשת בהעלותך.

"ויצום אל בני ישראל ואל פרעה" (שמות ו יג). אמר להם הקב"ה: בני טרחנים הם, סרבנים הם, על מנת כן תהיו מקבלין עליכם, שיהו מקללין אתכם, שיהיו מסקלין אתכם באבנים.<sup>11</sup>

### במדבר רבה ג א, פרשת במדבר

"צדיק כתמר יפרח" (תהלים צב) ...<sup>12</sup> דבר אחר: מה התמרה הזו עושה תמרים ועושה קוצים, וכל מי שהוא מבקש לגבות תמרים, הקוצים שיש בה שולטים בו; כך הם הצדיקים, כל מי שאינו משמר עצמו מהם: נשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף ואף כל דבריהם כגחלי אש.<sup>13</sup>

### שבת שלום

### חודש טוב ואביב פורח

### מחלקי המים

**מים אחרונים 1:** ראה ברכות יד ע"א: "כך אמר דוד לפני הקב"ה: "ריבונו של עולם, לא חסיד אני? שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה", נראה שמדרש זה יכול להיות תשובה למדרש בו פתחנו. אין למשה להצטער על אהרון אחיו שמתעסק בנגעים. זהו שבחו של מלך ושל כהן גדול שיורד אל העם ועוסק בדברים ה"מלוכלכים" ביותר שלכאורה אינם לפי כבודו ובאמת כן לפי כבודו.

**מים אחרונים 2:** ראה גישה שונה בתכלית לכל הנ"ל. משנת רבי אליעזר פרשה י עמוד 184: "גדולה היא הענוה, שבה נתגדל אהרן. בנוהג שבעולם אדם מכבד את ביתו בבגדי בליות, שמא מתעטף הוא בכל כלי ומכבד את הבית. אבל אהרן לובש שמונה בגדים, ודומה כחתן בחופתו, ואף על פי כן והרים את הדשן". ראה דברינו [תרומת הדשן](#) בפרשת צו.

<sup>11</sup> לא צריך ללכת רחוק, לא לבית הנשיאות, לא לתלמידי חכמים המתמנים פרנסים, לא לישעיהו ולשבעים הזקנים ואף לא ליהושע ולמינוי אהרון לכהן גדול. הרעיון נמצא בתחילת ספר שמות, בראשית שליחותם של משה ואהרון. וכשמה מתלונן "לא אוכל לבדי לשאת את העם הזה", פעם בספר במדבר ופעם בספר דברים, יכול היה הקב"ה לענות לו: הרי זה היה התנאי הבסיסי, הלוא הזהרתיך בתחילת הדרך במה כרוכה המשרה. כבר זכינו להרחיב בנושא בדברינו [בני סרבנים הם](#) בפרשת שמות. כאן אנו מבקשים לטעון שמה אכן הפנים את המשמעות של "עבדות אני נותן עליכם" ואת המחיר העצום שנושא המשרה משלם. לא רק בתלאתיו כמנהיג לאורך כל ארבעים השנים, מחטא העגל ועד מחלוקת קרח, ממי מרה עד מי מריבה, אלא מיד בתחילת השליחות בה מסומנת סופה. ראה שמות רבה ה כב: "והצל לא הצלת את עמך – באותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע במשה ... מכאן אתה למד שנטל משה עכשיו את הדין שלא יכנס לארץ". (ראה דברינו [אותם הנתונים תחת הבנין](#) בפרשת שמות). משה ידע היטב את מחיר המנהיגות. אליבא דמשה, מחיר המנהיגות הוא לא ראיית הנגעים, ירידה בלימוד תורה (וברוח הקודש "ונתת מהודך עליהם") ועבדות המשרה. גם לא קללות ואבנים ("עוד מעט וסקלונני"), אלא העימות של שליח הציבור עם הקב"ה ("או נצחת או נצחתי"), שבעטיו נגזר עליו בסופו של דבר שלא יכנס לארץ. המחיר ששילם משה, שהוא בית אב לכל נושאי המשרה ואישי הציבור, היה ארץ ישראל ואי השלמת השליחות בה החל. על אהרון אחיו הוא חס: "צער גדול היה לו למשה בדבר הזה: כך הוא כבודו של אהרן אחי להיות רואה את הנגעים?" אבל לעצמו הוא יודע את התשובה: "האוכל מן הקור לוקה מן הקורה".

<sup>12</sup> בקטע שהשמטנו יש דימויים חקלאיים של סוגי תמרים שונים לסוגי אנשים (ובהם הצדיקים). בארבעת המינים מסמל התמר את אלה שיש להם טעם ויש להם ריח, אבל כאן מסתבר שגם בתוך משפחת התמרים, יש ויש. ראה שם.

<sup>13</sup> ממה אל בית המדרש. המשל על התמרה שעושה תמרים וקוצים, ומי שרוצה ליהנות מהתמרים שיידיע שיש מחיר של קוצים בדרך, הוא אותו המשל כמו "האוכל מן הקור לוקה מן הקורה", אבל בשימוש שונה. לא עוד הכהנים שמקבלים מתנות כהונה בשכר ראיית הנגעים, אלא כל אדם מישראל שמבקש להיכנס אל בית המדרש ולהתחמם באורם של חכמים. שייזרה! יש הרבה קוצים בבית המדרש. ראה המשנה במסכת אבות פרק ב משנה י, עליה מבוסס החצי השני של המדרש: "רבי אליעזר אומר: יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס, ושוב יום אחד לפני מיתתך. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים; והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש". יש חום בבית המדרש, קר בחוץ, אל תישאר בחוץ ותקפא כמו הלל (יומא לה), היכנס והתחמם. אבל אל תתקרב יותר מדי אל מדורת החכמים ובוודאי שאל תמהר לפתוח את הפה. "וְשִׁמְתָּ שִׁפְיָן בְּלֶעָךְ אִם בְּעַל יָפֶט אֶתָּה" (משלי פרק כג פסוק ב). וכבר הרחבנו בנושא זה בדברינו [שועל, עקרב, שרף וגחלי אש](#) בדפים המיוחדים.